

MTT TARBIYALANUVCHILARGA MULTIMEDIA VA RAQAMLI TEKNOLOGIYA VOSITALARINING ORQALI MASHG‘ULOTLARNI TASHKIL QILISH

Umirzakova Nazokat Sadikdjanovna

Andijon viloyati Shahrixon tumani 25-son DMTT direktori

Annotatsiya. Ushbu maqolada maktabgacha ta’lim tashkilotlarida mashg‘ulotlar o‘rgatishda multimedia vositalarining o‘rni va raqamli texnologiyalar ular orqali ta’lim samaradorligini oshirish usullari keltirilgan.

Аннотация. В данной статье представлена роль средств мультимедиа в обучении деятельности в дошкольных образовательных организациях и методы повышения эффективности обучения посредством цифровых технологий.

Abstract. This article presents the role of multimedia tools in the teaching of activities in preschool educational organizations and methods of increasing the effectiveness of education through digital technologies.

Kalit so‘zlar: multimedia, tovush, axborot texnologiyalar, ikkinchi til, pedagoglar, videofilmlar, audio axborotlar, bolalar.

Ключевые слова: мультимедиа, звук, информационные технологии, второй язык, педагоги, видеофильмы, аудиоинформация, дети.

Key words: multimedia, sound, information technologies, second language, pedagogues, video films, audio information, children.

Multimediya vositalari (multimedia – ko‘pvositalilik) — bu insonga o‘zi uchun tabiiy muxit: tovush, video, grafika, matnlar, animatsiya va boshqalardan foydalanib, kompyuter bilan muloqatda bo‘lishga imkon beruvchi texnik va dasturiy vositalar majmuidir. Multimedia — gurkirab rivojlanayotgan zamonaviy axborotlar texnologiyasidir. Uning ajralib turuvchi belgilariga quyidagilar kiradi:

Multimedia vositalari asosida bolalarga ta’lim berish va kadrlarni qayta tayyorlashni yo‘lga qo‘yish hozirgi kunning dolzarb masalalaridandir. Multimedia tushunchasi 90-yillar boshida xayotimizga kirib keldi. Uning o‘zi nima degan savol tug‘iladi? Ko‘pgina mutaxassislar bu atamani turlicha tahlil qilishmoqda. Bizning fikrimizcha, multimedia — bu informatikaning dasturiy va texnikaviy vositalari asosida audio, video, matn, grafika va animatsiya (ob‘yektlarining fazodagi xarakati) effektlari asosida o‘quv materiallarini bolalarga yetkazib berishning mujassamlangan xoldagi ko‘rinishidir. Hozirgi kunda maktabgacha ta’lim tashkilotlarida oliy ma’lumotli til bo‘yicha maxsus pedagog kadrlar samarali faoliyat ko‘rsatib kelmoqdalar. Til o‘qituvchilaridan MTT tarbiyalanuvchilari bilan ikkinchi tilni o‘rgatish jarayonida AKT dan foydalanish ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Bu

borada ishlarni tashkil qilish pedagogdan yuqori malakani talab etadi. Tarbiyachilarning ta'lim jarayonida multimediyadan foydalanish bolalarga:

- fanga qiziqish uyg'otish, o'z bilimlarini nazorat qilish va mustahkamlash;
- ensiklopedik ko'rinishdagi axborotlarni tezkor olish;
- mavzuni o'rganishda o'zi uchun qulay bo'lgan tezlik va o'zlashtirish darajasini tanlash;

➤ zamonaviy axborot — kommunikatsion texnologiyalarga jalb qilish, uni egallash va unga doimiy ishlashga bo'lgan ehtiyojni shakllantirish imkoniyatlarni beradi.

Multimedia — bu obyekt va jarayonlarni an'anaviy matn shaklida emas, balki fotorasm, video, chizma, animatsiya, ovoz yordamida namoyish qilishdir. Multimediali darslar quyidagi didaktik masalalarni hal qilishga yordam beradi:

- fan bo'yicha asosiy bilimlarni o'zlashtirish;
- o'zlashtirilgan bilimlar izchilligini ta'minlash;

- o'z — o'zini nazorat ko'nikmasini shakllantirish;
- bilim olishga bo'lgan ehtiyojini rivojlantirish;
- bolalarni - o'zlashtirilgan bilimlar izchilligini ta'minlash;
- o'z — o'zini nazorat ko'nikmasini shakllantirish;
- bilim olishga bo'lgan ehtiyojini rivojlantirish;
- pedagoglar o'quv materiali ustida mustaqil ish olib borishlarida o'quv — metodik yordam ko'rsatish.

Tarbiyachilar multimedia texnologiyalari asosida o'qitish katta samara beradi. Buning uchun esa mashg'ulotlarning har bir mavzusi bo'yicha dars ishlanmalari yaratilishi lozim. Ana shu ishlanma asosida barcha mavzularga oid axborot texnologiyalari vositalari yordamida bayon etilishi lozim bo'lgan nazariy va amaliy materiallarning electron taqdimoti shakli tayyorlanadi. Dars ishlanmalariga taqdimot slaydlar tayyorlanib, videoprojektorlar orqali bolalarga tushuntirilsa maqsadga muvofiq bo'ladi. Multimediali taqdimot nafaqat matnli va ko'rgazmali balki ovozli, animatsiyali bo'lishi bolalar tomonidan mavzuni mukammal o'zlashtirishda katta ahamiyatga ega bo'ladi. Bugungi kunda bolalar rivojiga kompyuter texnologiyalari ta'sirining ko'zga tashlanib turgan ayrim jihatlarini ko'rib chiqaylik.

Raqamli texnologiya bu –ta’lim yuritishning bir zamonaviy shakli bo‘lib, unda ishlab chiqarish va boshqarishning asosiy faktori sifatida raqamli ko‘rinishdagi katta ma’lumotlar majmui va ularni qayta ishlash jarayoni xizmat qiladi. Olingan natijalarni amaliyotda ishlatish esa an’anaviy ho‘jalik yuritish shakllariga nisbatan ancha katta samaradorlikka erishishga imkon beradi. Misol sifatida turli xildagi avtomatik

ishlab chiqarish jarayonlarini, 3D-texnologiyasini, bulutli texnologiyalarni, masofaviy meditsina xizmatlari ko‘rsatishni, aqlli texnologiyalar yordamida mahsulot yetishtirish va uni yetkazib berishni, turli xildagi tovarlarni saqlash va ularni sotish jarayonlarini keltirish mumkin.

Kompyuter o‘yinlarining mazmunida fan bo‘yicha ta’limiy materiallarning berilishi o‘qishida muammosi bo‘lgan bolalar uchun juda foydali omil bo‘ladi. Kompyuterni maktabgacha ta’lim tashkilotlarida tizimiga joriy etayotgan tarbiyachi hamda pedagoglar kompyuterni samarali zamonaviy ta’limiy texnik vosita deb hisoblaydilar, uning yordamida bolalar rivojiga ijobiy ta’sir ko‘rsatuvchi ta’lim va tarbiya jarayonini qiziqarli tarzda rang-barang mazmun bilan boyitish mumkin.

Raqamli axborot texnologiyalarining vositalari qatoriga: kompyuter, skaner, video ko‘z, videokamera, LCD prorektor, interaktiv elektron doska, faks modem, telefon, elektron pochta, multimedia vositalari, Internet tarmoqlari, mobil aloqa tizimlari, ma’lumotlar omborini boshqarish tizimlari, sun’iy intellekt tizimlarini kiritish mumkin.

Ta’lim jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanish quyidagi natijalarga olib keladi:

- + berilayotgan materialni chuqur va mukammal o‘zlashtirish imkoniyati va uni ta’lim oluvchi xotirasida uzoq muddat saqlanishi va zarur bo‘lganda amaliyotga qo‘llash darajasi ortadi;

- + axborotni turli shaklda (matn, video, ovoz, grafika, animatsiya ,...) berilishi ta’lim oluvchilarni diqqatini tortadi va ularni fanga qiziqishini uyg‘otadi;

- + kompyuter “nazoratchi” funksiyasini bajarib ta’lim oluvchining didaktik topshiriqlar, test savollari, muammoli vaziyatlarga bergan javoblarini, ya’ni o‘zlashtirganlik darajasini aniqlab natijalarini monitorda ko‘rsatadi;

- + dars jarayonida ta’lim oluvchilar faoliyatini boshqaruvchi vosita bo‘lib xizmat qiladi va bajarilishi lozim bo‘lgan topshiriqlar soni keskin ortadi, buning natijasida egallanishi lozim bo‘lgan bilimlar hajmining oshishiga olib keladi;

✚ o‘quv mashg‘ulotining tarkibiy tuzilishini modifikatsiyalash, ya’ni pedagog tomonidan bajarilayotgan ko‘pgina tashkiliy ishlarni kompyuter texnikasi yordamida amalga oshirilib vaqt tanqisligi muammosi kamayadi;

Ma’lumki, kompyuter qurilmasining o‘ziyoq bolani o‘ziga qiziqtirib jalb etadi, bolani tezroq bilishga undaydi. Axborot kommunikatsion texnologiyalardan foydalanib, o‘tilgan har bir mashg‘ulot emotsional ko‘tarinkilikka, muvaffaqiyatga erishishga, topshiriqlarni bajarish uchun intilishga majbur etadi.

Mamlakatimizda Maktabgacha ta’lim tizimini yanada takomillashtirish, moddiy-texnika bazasini mustahkamlash, maktabgacha ta’lim muassasalari tarmog‘ini kengaytirish, malakali pedagog kadrlar bilan ta’minlash, bolalarni maktab ta’limiga tayyorlash darajasini tubdan yaxshilash, ta’lim-tarbiya jarayoniga zamonaviy ta’lim dasturlari va texnologiyalarini tatbiq etish, bolalarni har tomonlama intellektual, axloqiy, estetik va jismoniy rivojlantirish uchun shart-sharoitlar yaratish maqsadida bir qaror, qonun va qonun osti hujjatlari yaratildi.

Kuzatishlar shuni ko‘rsatadiki, 80-90 % bolalar AKTdan foydalanish undan o‘yin orqali bilim olish va o‘ynashga qiziqishar ekan. Bundan dalolat beradiki, yosh bolalarni qiziqishlariga qarab turli xildagi o‘yinlar, mashg‘ulotlar, rangli tas’virdagi chizmalarni ko‘rsatish orqali ularning dunyoqarashini, axloqiy madaniyatini shakllantirish mumkin ekan.

ADABIYOTLAR.

1. Aripov M., Fayziyeva M., Dottoev S. Web-texnologiyalar. O‘quv qo‘llanma. – T.; «Faylasuflar jamiyati», 2013.
2. Begimqulov U.Sh. Pedagogik ta’limda zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etishning ilmiy-nazariy asoslari. Monografiya. -T.: Fan, 2007.
3. Bent B.Andresen and Katja van den Brink. Multimedia in Education.UNESCO Institute for Informations Technologis in Education. 2013.ISBN 978-5-7777-0556-3.
4. D.Sayfurov, Fayziyeva M. Ta’limda ilg‘or axborot-kommunikatsiya texnologiyalari moduli bo‘yicha o‘quv-uslubiy majmua. Toshkent davlat pedagogika universiteti huzuridagi pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi. 2017 y.
5. Fozilov Sh.X., Jumanazarov S.S.Axborotli olam. Ilmiy-ommabop risola. Fan va texnologiya» nashriyoti. 2007 yil.
6. <http://elearning.zn.uz/> Elektron ta’lim bo‘yicha V.S. Hamidovning shaxsiy blogi <http://uzadmin.blogspot.com/2015/04/onlayn-t>
7. Ishmuxammedov R.J. Innovatsion texnologiyalar yordamida o‘qitish samaradorligini oshirish yo‘llari. Toshkent: 2000 y/